

Peter Malik

Mir, dotikanje, zbližanje

Eden od prerivajočih se, vreščavih otrok na peči, o katerih pišem v pričujočem odlomku iz romana »Woodyjev kanal«, sem jaz. Moral bi pravzaprav napisati: sem bil jaz. V tem je seveda razlika, razlika v času. Ko pa iz časa slišim diabolično prišepetovanje o praznoti življenja, moram poudariti: sem jaz, kajti čas je fluidno stanje, ki obstaja samo v trenutnih telesnih oblikah posameznih ljudi. Ne obstaja **je bilo**, ampak **samo je**. Kajti če bi le **bilo**, ne bi bilo niti bolečine niti žalosti.

V duhu se torej družim z vrstniki na peči in poslušam one v nasprotnem kotu izbe, najraje deda, ki je bil sicer nepismen, a je imel izreden dar za zgodbe in pripovedovanje. Ljubim ta svet, ki je naredil iz mene, kar pač sem. Ljubim to ozračje miru, dotikanja in zbližanja, ki sem ga bil kot otrok vsrkal v kmečki izbi na Gorjancih. O miru, dotikanju, zbližanju pišem. Kadarkoli se temu izmaknem, se moje pisanje podere. In potem čakam, da se mir, dotikanje, zbližanje povrnejo vame kot nagon, temen, nerazumen nagon, tisti, ki samega sebe zadovoljuje le s snom in blaženo slepoto. In kaj sta sen in blažena slepota drugega kot užitek in upanje, iz katerega človek piše? Iz česa drugega kot iz resničnosti in čutenja lastnega srca lahko ubeži diabolično prišepetavanje o praznoti življenja?

Da dom in korenine so, verjamem; več kot sem sveta prepotoval in se naučil ljudi, bolj verjamem vanje. Moj univerzum raste od tam, iz izbe, iz dedovega glasu. Moj ded je imel osemindeset vnukinj in vnukov. Razselili so izbo, naselili svet. Koliko zgodb! Koliko modelov! V njih vse je, pri čemer niso toliko pomembni odnosi in zgodovina, ampak resnica in človeško srce. Moj univerzum in jaz sva morda majhna kot ptič in tisto, kar ptič spusti, vendar dovolj velika za neizčrpno literarno izvorišče. Nove in nove literarne osebe prihajajo iz tega umetnega sveta, kot sen in blažena slepota, kot upanje, ki je drugo ime za budne sanje. Vedejo se po svoje in jaz se jim ne morem načuditi. Ta me ljubi, oni me sovraži. A jaz jih ljubim vse. Z različno gostoto jih opisujem, iz raznolike snovi jih modeliram. Tega opišem hlastno sočutno, onega nabreklo. Ta me spravi v smeh, oni v jok. Tega nadzorujem, onega ne.

In vendar jih vse skušam nadzorovati. Kot skušam nadzorovati tudi sebe.

Da jih res vse ljubim? Dvomim. Saj si vendar izmišljam njihove zaplete, njihov strah in srečo, smrt in rojstvo. Zasajam jih na svoj vrt in zdaj mi svetijo, svetijo kot bele rože na poti k smrti. Strašijo me. Prav nečloveško pritiskam nanje, samo da bi bolje rasle, te literarne osebe. Tu velikokrat ni miru, ni dotikanja, ni zbližanja. Kot zasliševalec jim svetim v oči, puščam jih na vročem soncu, samo da ne bi kaj skrile pred menoj. Samo da me ne bi zavedle v sen in blaženo slepoto. Nobeno človeško

bitje, kolikor ga ni obsedel hudič, ne bi v vsakdanjem življenju krotovičilo svoj rod tako brezobzirno, celo okrutno.

Toda, se tolažim, ali ni tudi njihov pritisk name prav tako neusmiljen?

SELIŠČE

(odlomek)

Počasi je stegnil desnico in se narahlo, kot bi nameraval pobožati kakšen obraz, dotaknil krušne peči. Njegova dlan je pokrila ornamente na pečnici in kmalu zdrsula čez rob peči, na vrhnjo ploščo, ki je bila prašna in razjedena. Otikal je kamenček in ga odkrušil. Že kot otrok je bil lahko to storil. Zdaj se mu je zazdelo kar čudno, da kamenček ni vroč. Morda pa je na peči ostal kakšen krhelj ali oreh? Pokleknil je na klop, si snel očala in stegnil roke čez vrh peči. Ničesar ni dosegel, le kamenčki so se začeli potakati po žejnem polju spomina.

Stožilo se mu je po otroštvu in položil je glavo na rob peči. V njegovo čutenje je vdrl vonj po vročih vlažnih krpah, vonj iz spomina. Usta so se mu napolnila z okusom po toplim mlečnem potu; to je bil okus po prerivajočih se, kričavih in smrkavih otrocih. Zagledal jih je v duhu, kako se tišijo drug drugega in vseprek nekaj govorijo, na moč glasno, veseli in vznemirjeni, ker so skupaj in ker se dotikajo drug drugega. In sebe med njimi je zagledal, najbolj zanesenega fantička, ki pa je bil z enim očesom zmeraj oprezal, kaj imajo med seboj odrasli, domači in sosedje, ki so sedeli za javorovo mizo pod bohkovim kotom. In pomislil je, ali ni dotikanje na tem ognjišču tako kot v njegovih bratih in sestrah, bratrancih in sestričnih, tudi v njem zaživelo kot nagon, temen, nerazumen nagon, tisti, ki samega sebe zadovoljuje le s snom in blaženo slepoto; in pomislil je še, da se je to izročilo v svetu razkrajalo. On, Gregor Žerjavnik, nezaposljivi pravnik in slepi telefonist, ga nikomur več ni mogel predajati v izročilo. Moral se je vrniti domov, da ga je spet začutil, nerazkrojenega. To zdaj ve. Tu, ob peči, lahko še naprej živi v snu in blaženi slepoti, čeprav sam gol v mrazu.

Niti Marku. Niti sinu ga ne more predati.

In če ga pripelje sem, v prostor svojega dotikanja, se mu bo sin le rogal.

Gregor se je sunkovito odmaknil od peči in v polobratu obstal sredi zatohle, zapajčevinjene izbe, kajti med burkanjem svojega srca je od peči zaslišal ščebetanje, presekano z zamolklim krakanjem; vedomci, ki jih nese v ponikvo k Marku, me prosijo za milost, je pomislil. Po prstnih blazinicah, poljih otipa in dotikanja, ga je zaskominalo, da je razširil roke. Zajeti jih je hotel, glasove, komenjske in ljubljanske. Začutil jih je na poprhu vlažnega apna, peska in prahu, ki mu je ostal na prstih. S čudnim ščemenjem so se lepili na znojne odprtine in lezli pod kožo. Dobivali so besede in barvo ljudi, davnih Komenjcev, ki so na dan, ko je zapuščal Komenjo, bili prav tako v stiski: nekomu so zažgali, nekoga so obklali, pri nekom so našli čarovniške predmete, z nekom so uganjali burke, da se mu je zmešalo... Njihove glasove je zdaj slišal Gregor. Vsi so imeli rdečo barvo joka njegovega sina; vsi ženski joki in moški kriki iz tistih dni so se slišali po Markovo...